

Куцан Ліна Леонідівна
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Сейко Наталія Андріївна
доктор педагогічних наук, професор,
Житомирський державний університет імені Івана Франка

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сучасні трансформації в системі освіти України, орієнтація на компетентнісний підхід та посилення вимог до комунікативної компетентності учнів зумовлюють зростання уваги до проблеми розвитку мовленнєвих навичок дітей молодшого шкільного віку. Саме в цей період закладаються основи усного й писемного мовлення, формується здатність до ефективної взаємодії, самовираження та навчальної співпраці. Недостатній рівень мовленнєвого розвитку ускладнює соціалізацію дитини, знижує її навчальну мотивацію та впливає на успішність засвоєння освітньої програми.

У цьому контексті особливої актуальності набуває соціально-педагогічний супровід як цілісна система підтримки, спрямована на створення сприятливого освітнього середовища, врахування індивідуальних особливостей кожної дитини та координацію взаємодії педагогів, батьків і фахівців. Комплексний підхід до розвитку мовлення сприяє не лише підвищенню рівня комунікативних умінь, а й гармонійному особистісному розвитку молодших школярів, їх успішній адаптації до шкільного життя та активній участі в соціумі.

Н. Сайко визначає соціально-педагогічний супровід «як взаємодію соціального педагога, психолога, вихованця та батьків, мета якої допомогти дитині подолати труднощі адаптації, інтеграції та соціалізації» [3, с. 24].

Н. Колодна трактує соціально-педагогічний супровід як цілісну систему форм, методів і засобів підтримки, спрямованих на допомогу дитині в ухваленні самостійних рішень, визначенні власного життєвого шляху та самореалізації в освітній, комунікативній і майбутній професійно-трудовій діяльності. Такий підхід передбачає створення умов для повноцінного

соціального становлення особистості, оскільки сприяє формуванню ціннісних орієнтацій, розвитку самосвідомості та розкриттю індивідуального потенціалу дитини в освітньому середовищі [2, с. 5].

За твердженням Т. Гузенко, соціально-педагогічний супровід в умовах інклюзивної освіти доцільно трактувати як складний, багатогранний процес, спрямований на створення сприятливих умов для соціальної адаптації, розвитку та повноцінної інтеграції дитини з особливими освітніми потребами. Робота соціального педагога й практичного психолога передбачає всебічне вивчення індивідуальних характеристик дитини, визначення її освітнього потенціалу та потреб, адаптацію освітнього середовища, надання консультативної підтримки педагогам і батькам, а також підготовку учнівського колективу до конструктивної взаємодії. Важливими складниками супроводу є проведення психокорекційної роботи, систематичний моніторинг соціально-психологічного клімату та заохочення дитини до активної участі в житті шкільної спільноти. Узгоджена співпраця фахівців, учителів і родини забезпечує подолання освітніх труднощів, сприяє успішній соціалізації, особистісному становленню та розкриттю індивідуальних можливостей кожного учня [1, с. 7].

Підкреслимо, що соціально-педагогічний супровід розвитку мовленнєвих навичок дітей молодшого шкільного віку передбачає системну, цілеспрямовану та науково обґрунтовану діяльність, що інтегрує зусилля педагогів, соціального педагога, практичного психолога, логопеда та батьків. Його зміст охоплює діагностичний, профілактичний, корекційно-розвитковий, консультативний та просвітницький напрями роботи. Такий підхід забезпечує не лише своєчасне виявлення труднощів мовленнєвого розвитку, а й створення оптимальних умов для їх подолання в межах освітнього середовища.

На діагностичному етапі важливим є комплексне вивчення рівня сформованості мовленнєвих умінь дитини: словникового запасу, граматичної правильності мовлення, зв'язності висловлювання, фонематичного слуху, навичок читання й письма. Поряд із цим аналізуються особливості соціального оточення, стилю сімейного виховання, характер міжособистісної взаємодії в

класному колективі. Отримані результати стають підґрунтям для розроблення індивідуальної програми супроводу, що враховує як освітні потреби, так і психологічні та соціальні чинники розвитку дитини.

Корекційно-розвиткова робота спрямовується на формування та вдосконалення усного й писемного мовлення через використання інтерактивних методів навчання, мовленнєвих ігор, вправ на розвиток комунікативної компетентності, творчих завдань, театралізованої діяльності, проєктної роботи. Важливу роль відіграє створення мовленнєво насиченого освітнього середовища, у якому дитина має можливість активно висловлювати власні думки, ставити запитання, брати участь у дискусіях, працювати в парах і групах. Така організація діяльності сприяє розвитку не лише мовленнєвих умінь, а й критичного мислення, упевненості в собі та навичок співпраці.

Особливої уваги потребують діти з труднощами мовленнєвого розвитку, зумовленими як індивідуально-психологічними особливостями, так і несприятливими соціальними умовами. У таких випадках соціально-педагогічний супровід передбачає координацію роботи з іншими фахівцями, організацію додаткових занять, індивідуальних консультацій, проведення тренінгів для розвитку комунікативних навичок. Водночас важливим є формування толерантного ставлення в учнівському колективі, попередження можливих проявів стигматизації чи ізоляції дитини.

Консультативно-просвітницька діяльність із батьками спрямована на підвищення їхньої педагогічної компетентності щодо підтримки мовленнєвого розвитку дітей у домашніх умовах. Батькам надаються рекомендації щодо організації мовленнєвого спілкування, спільного читання, розвитку культури діалогу, заохочення дитини до самостійного висловлювання думок. Важливим є формування партнерських взаємин між сім'єю та школою, що забезпечує єдність вимог і послідовність впливів.

Ефективність соціально-педагогічного супроводу значною мірою залежить від рівня професійної підготовки фахівців, їхньої готовності до міждисциплінарної взаємодії, застосування інноваційних педагогічних

технологій та індивідуалізації освітнього процесу. Систематичний моніторинг результатів роботи дозволяє своєчасно коригувати стратегію підтримки, оцінювати динаміку розвитку мовленнєвих навичок і соціальної адаптації учнів.

Отже, соціально-педагогічний супровід розвитку мовленнєвих навичок дітей молодшого шкільного віку є необхідною умовою їх повноцінного особистісного становлення та успішного навчання. Комплексний, міждисциплінарний характер такої діяльності забезпечує не лише формування мовленнєвої компетентності, а й створення сприятливого середовища для гармонійного розвитку кожної дитини, її активної участі в освітньому процесі та соціальному житті.

Список використаних джерел

1. Гузенко Т.С. Психологічний і соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. 2024. 8 с. URL: <https://naurok.com.ua/psihologichniy-i-socialniy-suprovid-ditey-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-umovah-inklyuzivnogo-navchannya-415424.html> (дата звернення: 12.02.2026)
2. Колодна Н.А. Соціально-педагогічний супровід дітей з глибокими порушеннями зору в умовах навчально-реабілітаційного центру 13.00.03 – корекційна педагогіка. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук Київ. 2020. 21 с.
3. Сайко Н.О. Соціально-педагогічний супровід дітей з особливими потребами в закладах позашкільної освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія Психологія*. Випуск 5. 2022. С. 23–27.